Den mexikanska ensamheten

ny idag

Octavio Paz: Ensamhetens labyrint. Övers. Irmgard Pingel och Lasse Söderberg. Brombergs, c:a 105:-.

MEXIKANEN *Octavio Paz* ryktbara bok "El laberinto de la soledad" har efter trettiofyra år utkommit på svenska: *Ensamhetens labyrint*. Det är en bred studie över den mänskliga och framför allt den mexikanska ensamheten, skriven av en endast trettiosexårig poet med en överraskande lärdom och uppdriven formuleringsförmåga. Boken kan ses som en mästerlig essä som på samma gång är något av ett självständigt diktverk. Paz har också i fortsättningen i hög grad gjort sig gällande som essäist och blivit en av det moderna Mexikos mest framstående och vältarikulerade intellektuella.

Paz diktning och hans teoretiska studier kompletterar varandra på ett högt plan och bör ses i sitt inbördes förhållande. Han börjar sin studie i ensamhet med en karakteristik av det specifiklt mexikanska kynnet som han anser bestämmas av förtegenhet och våldsamma utbrott: den särskilda mexikanska arten av "macho" är en manlighetstyp som hävdar sig genom utmanande brutalitet och hänsynslöshet, i utpräglat förakt för kvinnor och allt vad svaghet och mjukhet heter. Mannens ensamhet är självvald och sluter sig mot all känslogemenskap och alla förtroenden. Att förbli hemlighetsfull och fördold är hans främsta strävan och har blivit det mest framträdande mexikanska nationaldraget.

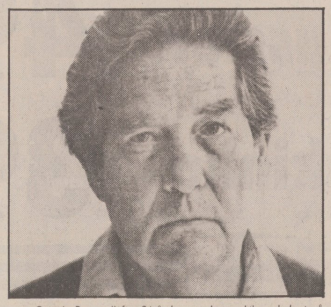

Octavio Paz — "efter 34 år kommer hans ryktbara bok ut på svenska".

BAKOM LIGGER en rad historiska omständigheter. Först medförde erövringen av iandet indianernas underkastelse av religiösa skäl, medan erövrarna betraktades som halvgudar och underkastelsen som ett led i ett kosmiskt förlopp. Därefter följde katolska kyrkans inlemmande av indianerna i en universell ordning som fortsatte den azetekiska världsordningen och befäste erövringen som annars knappast kunnat bli så total.

FRIGÖRELSEN från Spanien slog sönder denna universella ordning och öppnade möjligheter för inhemska diktatorer som så småningom ersattes av ett liberalt samhälle. Indianerna lämnades nu i hög grad utanför, utan sammanhang vare sig med världsordningen eller samhället, i en alltigenom individuell ensamhet efter att deras tidigare samlevnadsformer slagits sönder. Sedan kom revolutionen — utan förmåga att genomföra några egna idéer, utan någon djupare livssyn eller sammanhållning i ett kaos av allas kamp emot alla. Det lämnade den enskilde mexikanen ensam med sin självhävdelse, innesluten i sig själv utan tros- och samhällsgemenskap.

DÄR BEFINNER SIG den nuvarande mexikanen — isolerad i sig själv, misstroget och sluten mot alla, stolt över sin okänslighet och osårbarhet, betraktande yttervärlden och alla människor som sina fiender, i ett samhälle som inte kunnat genomföra revolutionens strävanden och i ett förödmjukande beroende av utländsk imperialism med dess ekonomiska utsugning. De intellektuella mexikanerna förlamas av sin maktlöshet och brist på verkligt inflytande, alla reformer förblir halvgångna och revolutionens frukter kommer inte folkets flertal till godo.

PAZ GÖR EN briljant analys av hela detta invecklade sammanhang och övergår slutligen till att begrunda den allomfattande ensamhet som är den moderna människans lott: utan religion eller hållbar ideologi, sviken i sina förväntningar på samhällsomvälvningar och troslåror. Hennes världsbild är universell mitt ibland alla nationella avgränsningar, men den är för avlägsen och abstrakt för att en hemsökt mänsklig hjärna ska kunna ge den en levande tro.

Vad som måste ersätta de gamla trossystemen är en vetenskaplig världsbild i stället för den gamla religiösa, men dit har de flesta människor ännu inte hunnit och därav kommer sig den nämnda ensamhetskänslan. Möjligen är denna känsla starkare och mera utbredd i Mexiko än på andra håll, men man kan undra om den inte är djup och allmän också till exempel i Sverige eller Finland.

PAZ AVSLUTAR med en genomgång av ensamheten mellan könen inom och utanför äktenskapet, med kärleken rationaliserad till nyttighetsuppgifter, ytligt romantiserad men i grunden motarbetad och degraderad, och med kvinnan som den mest undertryckta parten och den mest lidande. Där har hans exemplifiering inte bara mexikansk giltighet utan också en mera allmän. Inte minst i sin diktning är Paz en inträngande gestaltare av tillståndet mellan könen och av kärlekens beträngda läge mitt i all oförpliktigande kärleksretorik: hans poesi och hans essäer griper över i varandra och får en imponerande de gemensam verkan.

Också i "Ensamhetens labyrint" går Paz tillbaka till sextonhundratalsnunnan Sor Juana i ett ganska nytt arbete, en bred och uttömmande studie över den diktande nunnans livsöde och hela dess mexikanska sammanhang. Det visar den djupa enheten i diktarens tanke- och föreställningsvärld, hans fullföljande av sina idéer och sin känslolinje upp genom åren.

ÖVERSÄTTNINGEN är exemplarisk genom sin skärpa och exakthet likaväl som genom sin poetiska känslighet, något som gör full rättvisa åt Paz båda förnämsta sidor: den lyriska och den analytisk-filosofiska.

Artur Lundkvist

Ett gott skratt förlänger livet

LARS OKHOLM

Strategi för ett bättre liv

och skrattar gör man när man läser Lars Okholms *Strategi för ett bättre liv* — en roligare renlevnadsbok får man nämligen leta efter. Här görs en genomgång av vad vi behöver och vad vi bör undvika för att inte i onödan drabbas av t ex åderförkalkning, diabetes, cancer eller allergi. Ett kapitel om kosthållning i allmänhet och ett förslag till en okonventionell bantningskur ingår.

I Danmark redan i 6:e upplagan.

Finns i bokhandeln! **Översättning Lena Axelsson**

En ny bok från Bokförlaget Trevi

Ofrivilliga avbilder

Peter Schneider: Murhopparen. Övers. Eva Liljegren. Bonniers.

Peter Schneider — "tar sig för att gestalta hela den tyska delningsproblematiken . . .".
Foto: LENNART NYGREN

DEN NU MER än tjugoåriga Berlinmuren har kommit att framstå som en dyster sinnebild för ett stycke europeisk och global samtidshistoria. För de människor som dagligen vistas i dess skugga utgör muren en praktisk komplikationsfaktor snarare än ett byggnadsverk av symbolisk natur; dess funktion förblir bokstavlig vare sig resultatet är familjesplittring, inskränkande av naturliga rörelsemönster eller ett långsamt permanentande av två vitt divergerande normsystem.

I DEN KORTA och märkligt sammansatta romanen *Murhopparen* tar sig västberlinaren *Peter Schneider* för att gestalta hela den tyska delningsproblematiken, egentligen utan att för ett ögonblick släppa själva muranläggningen ur sikte. Schneider — eller hans berättande huvudperson — rör sig utan större olägenheter fram och åter över gränslinjen och i hans närmare umgänge finns både avhoppare och jämnåriga östtyskar.

Inte oväntat öppnar sig begreppsliga bråddjup i till synes alltigenom harmlösa konversationer, intelligenta och kritiskt oberoende människor visar sig som ofrivillga avbilder efter det samhällsklimat som danat dem, inte minst befinns de vara oförmögna att tillgodogöra sig de verkliga innebörderna av det "främmande" systemet.

PETER SCHNEIDER tar tacksamt tillvara det allmängiltiga i det specifika, han befolkar sin bok med kufiska särlingar och serverar gärna de mest hejdlösa skrönor om samfärdsel över världens hårdast bevakade gräns och om bisarra förehavanden på bannlyst mark. Närmare besett är människornas anspråk fullt rimliga, det är först mötet med "realiteterna" (eller med den tomt skramlande stormaktspolitikens nyckfulla stilleståndslinjer av år 1945) som får dem att te sig befängda.

TONFALLET ÄR precist avvägt, den lidelsefria och småtorra språkföringen (som antagligen kommer till sin fulla rätt enbart på tyska) söker övertyga oss om en fullt uthärdlig vardags fortbestånd, men snart hörs den skärande bitonen, de underminerande ironiernas gäckande efterklang. Ett veritabelt läsäventyr tar vid med överraskande finter, oförskämda grimaser och mängder av indiskreta narrspeglar där läsande publicum — berlinare eller ej — ges chansen att igenkänna egna anletsdrag.

VADAN NU detta ständiga gränsrännande — med fara för såväl liv som lem? Schneider tycker sig se ett folk på väg att mista sin nationella identitet. Möjligen anvisar själva skarven mellan de båda artificiella statsbildningarna en sista möjlighet att vara tysk: kanske i ögonblicket, just där i luften över kronet . . .

Johan Günther

fotnoten

Oxford också

SHAKESPEARE var en flitig man och föga mindre flitiga är de engelska föregångarna där det gäller att ge ut hans verk. Cambridge University Press har länge haft en Cambridge Shakespeare, och nu har även Oxford fått sin. **The Oxford Shakespeare** omfattar hittills fem dramer: "Henry V", "Julius Caesar", "Titus Andronicus", "The Taming of The Shrew" och "Troilus and Cressida". Liksom Cambridge och Arden, den tredje stora Shakespeareeditionen, är Oxfords volymer kommenterade och försedda med utförliga introduktioner. Dessutom är de vackra och typografiskt tilltalande.

Att den klassiska bildningen är på tillbakagång även i Storbritannien märks i noterna. Här förklaras sådant som i tidigare utgåvor förutsattes känt — greekiska gudanamn och hänsyftningar på den klassiska mytologin och historien till exempel. Att det behövs är kanske tråkigt, men att det görs är bra.

tankegångar

av Theodor Kallifatides

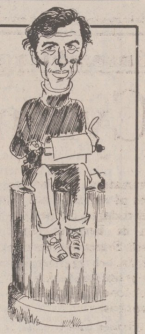

Om isländsk biltur. . .

DET ÄR EN särskild situation att resa inom ett litet land. Allt kan hända! Man flyger till exempel från Reykjavik till Egilstadir för att tala med eleverna i skolan där, och det visar sig att skolans rektor är den olympiske silvermedaljören i tresteg Wilhelmur Einarsson.

Jag minns att en grekisk sporttidning hade skrivit då: "Vikingarna inte bara seglar långt, de hoppar långt också!"

Och där mittemot mig sitter den vikingen som kunde hoppa så långt att bara Silveiro Da Silva, det brasilianska vidundret, kunde hoppa längre vid olympiska spelen i Melbourne.

DET ÄR SÄKERT skönt att ha en kropp som har gjort sitt, tänker jag. Jag saknar den känslan, jag tror inte att jag någonsin har utnyttjat min kropp maximalt.

Varför förvandlar vi våra kroppar till spargrisar?

◇

SENARE SAMMA DAG tar vi en biltur med en liten rysk vagn. Det snöar mycket och dimman är fet och grå som en torsk. Vägen syns inte, men det som inte är vägen syns.

På Island får man ofta köra bil vägledd snarare av logikens lagar än av synförmågan. Resonemanget borde se ut så här: Vägen syns inte. Det som syns är inte vägen. Alltså, vägen är det som inte syns.

Men fram kom vi. Tillbaka också. Det blev en fin biltur med skarpa kast mellan "dået" och "nuet".

VI KÖR FÖRBI det enda stenhus som någonsin har byggts på Island och lite längre bort ser man lämningarna efter det engelska kompani som var stationerat här under andra världskriget. En oppen spis står alldeles ensam ovanför det lilla fiskesamhället Budareyri.

Rakt under oss mellan Budareyri och Eskifördur klarnar det och vi ser Holmarna; ingen vet om man brukade ha holmgångar här, men jag antar det. Tänk att segra på en holme, vilken ensamhet!

I Eskifördur smakar jag på torkat torskkött. Det är gott, det smakar som mandel.

PÅ VÄGEN TILLBAKA stannar vi hos en medelålders kvinna som samlar stenar. Hon har en otroligt rik samling. Hela trädgården är full av stenar, huset är fullt av stenar i olika former, färger, storlekar och historier.

Hon vet precis var och när och hur hon har hittat dem.

Stenar och historier, det är ingen dålig samling.

Hon gör dockor också. Massor med dockor, ett rum är fullpackat.

— Jag gör dem när jag inte kan vara med de andra! säger hon. Och hon öppnar en avgrund i mit hjärta. Så detju. Man skapar när man inte kan vara med de andra och till slut blir skapandet ett sätt att vara med de andra.

MEN BILTUREN är inte slut än. Vi gör ytterligare en anhalt för att dricka kaffe hos Sigfús Kristinsson. Sigfús är omkring sjuttio år, rullstolsbunden sedan flera år. Han sitter vid sin skrivmaskin, elektrisk, grön.

Han skriver historier. Han var den första att köra buss häruppe.

— Har du familj? frågar jag.

— Fru och två barn! svarar han.

— Men hur många barn han har längs rutten vet han inte! tillägger Wilhelmur. De skrattar båda.

— När blir du färdig med din bok? undrar jag.

— Aldrig! svarar Sigfús bestämt. Böcker som tar slut kan man inte lita på!

DÄR FICK JAG någonting att tänka på.

under strecket

RICHARD DAWKINS — GENERNAS VISIONÄR

Richard Dawkins bok "Den själviska genen" föreligger nu i en svensk översättning. Dawkins studie som redan har blivit en klassiker berättar på ett klart och lättillgängligt sätt om hur generna ser till sitt eget bästa, d. v. s. till sin egen överlevnad.

Av SVANTE FOLIN

OXFORDETOLOGEN Richard Dawkins gav 1976 ut ett populärvetenskapligt mästerverk med den provokativa titeln *The Selfish Gene*. Den bästsäljande själviska genen spred raskt sina kopior till kulturspråken och har nu med Tidens och R. Adlerbenths assistans sent omsider invaderat den stagnerade svenska "mem-poolen". En *mem* är, enligt Dawkins, en kvasigenetisk enhet för kulturöverföring som förökar sig i den mänskliga "kultursoppan" genom imitation. Det kan röra sig om limerickar, melodier, moden, tekniker, idéer etc. (i dag skulle D. nog föredra att begränsa membegreppet till den hjärnstruktur som representerar memen). Idén om den själviska genen har visat sig vara en mycket virulent mem som infekterat många mottagliga hjärnor:

Dawkins lägger inte fram nya fakta eller kvantifierade teorier utan en ny världsbild. Den faller inte alla i smaken. Hos marxister, humanister m. fl. har den utlöst våldsamma cerebrala immunreaktioner. För sociobiologins talrika fiender framstår Dawkins som en än mer diabolisk figur än självaste E.O. Wilson. Definitioner som "för mig representerar en mor en maskin, som är programmerad för att göra allt som står i dess makt för att sprida de gener som finns inne i den", är knappast förtroendeskapande i en tid av militant moderskapsmystik. De som bespetsar sig på att avnjuta ett anfall av sedlighetssårad vällust bör notera att boken inte är en moralisk traktat eller ett politiskt manifest, den är en utomordentligt elegant sammanfattning av ett antal viktiga idéer inom modern evolutionsteori.

Under 60- och 70-talen diskuterade evolutionära biologer med stor hetta den viktiga frågan: på vilken nivå fungerar det naturliga urvalet — gruppens, individens eller — ? Darwin tenderade att prioritera individen, men fragesättningen blev med tiden allt luddigare formulerad och naturteologiska klyschor av typ "för artens bästa" fick vid spridning i det allmänna biologiska tänkandet. Artnyttan var det logiska fundamentet för bl. a. K. Lorentz omstridda spekulationer om aggressioner. Den skotske etologen Wynne-Edwards lanserade 1962 en extrem variant av gruppselektionsteori. Han hävdade, likt karikerat, att individuella djur i självuppoffrande och solidarisk anda praktiserar födelsekontroll i gruppens långsiktiga intresse.

Kontentan av den följande debatten var att gruppselektionsmodellen var teoretiskt möjlig endast under mycket speciella och osannolika förhållanden och att individen var den helt avgörande urvalsenheten.

Den engelske zoologen W. Hamilton framförde ungefär samtidigt (1964) en radikalt annorlunda syn på hur det naturliga urvalet kunde tänkas fungera. Han påpekade att en självdestruktiv gen som disponerade bäraren till att offra livet för att rädda släktingar kunde öka i frekvens under förutsättning att kvantiteten räddade närstående var tillräckligt stor och att de delade den altruistiska genen genom nedärving från en gemensam förfader.

Tonvikten i Hamiltons utomordentligt inflytelserika resonemang ligger således inte på individen, utan på gener. Den distinkta individen förvandlas till ett slags genetisk bläckfisk. Fortplantning behöver inte vara direkt utan kan ske indirekt via ombud. Det klassiska exemplet är de sociala insekternas sterila kaster, där Hamilton visar att de ofruktsamma arbetarna kan manipulera tyrannen/drottningen i genetiskt egenintresse.

DAWKINS, som tagit starka intryck av Hamilton, har vidareutvecklat teorin i extremt reduktionistisk riktning. Alla biologiska fenomen av evolutionär betydelse kan enligt hans förmenande ytterst reduceras till enskilda geners aktivitet. I den traditionella hierarkin av biologiska organisationsnivåer — gen, cell, organism, population, art och ekosystem — är genen den enda entitet som har tillräcklig permanens för att tjäna som urvalsenhet. Organismer är amorfa och efemära företelser i stil med moln och sandstormar — generna är däremot potentiellt odödliga. Dawkins "själviska gen" är inte synonym med någon specifik biokemisk struktur, t. ex. en cistron, utan är en pragmatiskt definierad storhet som han kallar reproduktör (replicator). Beroende på omständigheterna kan en reproduktör bestå av en enda bokstav i DNA-koden eller — hos organismer med könlös fortplantning — en komplett arvsmassa. Reproduktören kännetecknas av en stabil struktur som kan framställa kopior av sig själv, ju snabbare och exaktare desto bättre. DNA som bygger upp generna har precis dessa egenskaper. Generna är alltså de viktigaste reproduktörerna. Organismer och populationer saknar förmågan att framställa kopior av sig själva och är i Dawkins terminologi överlevnadsmaskiner, fordon som transporterar gener. Evolutionen handlar om en ende sak: olika reproduktörers olika förmåga att överleva i kopians form. Om biosfären har något politiskt system är det "government of the genes, by the genes, for the genes". Livets *raison d'être* — reproduktörernas överlevnad — bör noga skiljas från en associerad process — urvalet av genfordon. Smittkoppsvirus, lövgrodor, mantelbabianer och människor är olika kategorier av genfordon.

Vissa genmaskiner är mer framgångsrika än andra, d. v. s. de transporterar fler inneboende gener till nästa generation.

Om vi betraktar evolutionen ur reproduktörernas perspektiv blir det både meningslöst och onödigt tillkrånglat att fråga sig om en given adaption har utvecklats därför att den gynnar individen eller gruppen. Frågan varför ett organ som t. ex. ögat eller hjärnan utvecklats besvaras enklast med att respektive organ utvecklas därför att det gynnar de gener som ansvarar för deras konstruktion.

REPRODUKTÖRER kan indelas i aktiva och passiva. Strukturgener, som uttrycker sig fenotypiskt och därigenom påverkar sannolikheten för sin egen överlevnad, är typiska aktiva reproduktörer. Idéen om passiva reproduktörer uppstod då vetenskapsmännen till sin bestörtning fann att merparten av allt DNA (upp till 99 procent i högre s. k. eukaryotiska celler) tycks sakna funktion. Detta repetitiva DNA har med en bugning för Dawkins döpts till "själviska" eller "parasitiskt" DNA. "Det verkliga 'syftet' med DNA är att överleva, varken mer eller mindre. Det enkleste sättet att förklara DNA-överskottet är att uppfatta det som ett slags parasit eller i bästa fall som en harmlös gratispassagerare, vilken har ordnat en gratisresa i de överlevnadsmaskiner som det övriga DNA har åstadkommit åt sig." Livets heliga skrift inne i cellkärnorna består tydligen övervägande av till leda upprepade nonsens-sekvenser som släpas fram genom tid och rum av en liten skara duperade arbetargener, ett vackert exempel på majoritetens utsugning av minoriteten.

Richard Dawkins attackerar organismen.

OM DAWKINS hade velat ge sin första bok en mer eufemistisk titel hade han utan allvarlig inkonsekvens kunnat kalla den "Den altruistiska organismen". *The Extended Phenotype* från 1982 kunde å andra sidan mer brutalt ha hetat "Den upplösta organismen". Med oförminskad briljans fortsätter Dawkins här sin genattack, nu främst riktad mot organismen som kategori. Normalt uppfattar vi elefanter och flugor som högst påtagliga, avgränsade och entydiga företeelser. Närmare analys visar emellertid att organismen kan vara betydligt diffusare och tvetydigare än vad man gärna vill tro. Ta t. ex. ett spindelnät — är det inte i lika hög grad ett fenotypisk uttryck för spindelgener som spindeln själv? Är inte fågelbon och däverdammar fenotypiska manifestationer av fågelgener och bävergener lika mycket som själva djurkropparna?

De för ögonblicket cirkulerande generna har framknådats under en c:a 4 miljarder år gammal regim med avgjort blodigt tryne. I likhet med långlivade och framgångsrika gerillakämpar eller gangsters kan de därför bl. a. förmodas vara tuffa och hänsynslösa. Den beteendeprogrammering de försett sina överlevnadsmaskiner med torde därför i mycket ringa mån avspegla t. ex. Bergspredikans moralmaximer. Dawkins studerar företrädesvis olika typer av konfliktbeteende; konflikter mellan jägare och jagad, mellan jägare, mellan jagande, mellan könen, mellan generationerna etc. Hans intention är att förklara både individuell egoism och altruism i termer av självisk generatregi. Många delikata frågor kan med genkalkylens hjälp besvaras rationellt, t. ex. Hur många syskon bör man knuffa ut ur boet, När skall man äta upp sladdbarn, När bör man mörda styvbarn, När bör man överge och eller bedra sin äkta hälft etc.

DAWKINS är mästare på att översätta komplicerade genetiska och spelteoretiska resonemang till liknelser och färgstarka metaforer. "Den själviska genen" är i sig en effektiv och belysande metafor av stort heuristiskt värde. Ordningssinnade hemuler har upprört påpekat att alldenstund gener saknar självmedvetande kan de inte i någon moralfilosofiskt anständig mening vara själviska. Det är beklagligt om osofistikerade läsare bibringas föreställningen att generna är ondsinta mikroskopiska intelligenser som oförtrutet och machiavelliskt intrigerar mot sina grannar, felet är dock knappast författarens. Bruket av metaforer är både nödvändigt och legitimt. Den teoretiska fysiken tillskriver ogenerat t. ex. kvarkar attribut (flavours) som "färg", "underlighet" och "skönhet" utan att partikelfysiken därför degraderas till kvasivetenskap.

Det är inte lätt att avpressa modern vetenskap metafysiska opiater eller ens "the milk of human kindness". Kosmologer meddelar utan uppenbar vånda att sakernas nuvarande tillstånd, d. v. s. universum, är en konsekvens av en incident där ett instabilt intet under en ifinitesimal bråkdel av en sekund i ett anfall av kosmisk "inflation" expanderade till en "urbubbla" av grapefruktdimension, vilket ledde till den stora smällen o. s. v. Dawkins lösning av livsgåtorna Vadan? och Varifrån? om inte Varthän? har den svindlande enkelhetens charm, men appellerar knappast till en kulturtradition som anammat olika varianter av den kristna socialstyrelsemetafysiken där inte en sparv trillar dit utan verkschefens välvilliga överinseende.

Genvisionen, enligt vilken organismerna bara är DNA:s sätt att framställa mer DNA, påminner mer om den orientaliska mysticismens nihilism, inte minst i Schopenhauers romantiskt desperata tappning — där den irrationella, blinda och besatta livsviljan, splittrad i en myriad efemära inkarnationer, bekrigar sig själv under stort gny. Filosoferna brukade sockra sina beska piller med hoppet om utsloknadets fröjder, andens befrielse ur materiens fängelse och dylikt. För den som genomskådat genmaffians uråldriga konspiration fördunstar även sådana transcendentala uppbyggligheter. Vårt plågade självmedvetande visar sig nämligen vara en biprodukt av eller mer exakt uttryckt ett instrument för en genetisk kopieringsprocess med den uteslutande målsättningen att framställa största möjliga kvantitet av vissa sorters suborganiska, omedvetna molekyler.

EN KONGENIAL tänkare i sammanhanget är Chuang Tzu som med munter nyfikenhet begrundade ett liknande återanvändningspredikament för 2 300 år sedan. Mäster Lai ligger stönande på besök och kör iväg de sörjande: "Tyst! Ge er ivåg! Stör inte förändringens process!" Lutad mot dörrkarmen tilltalar han sin döende kumpan: "Hur märklig är icke skaparen! Vad tänker han göra av dig härnäst? Vart skall han sända dig? Kommer han att göra en rättlever av dig? Kommer han att göra om dig till ett skalbaggsben?"

Svante Folin är författare

SvD 84.04.18